

Опока Б. Й.<https://orcid.org/0009-0007-7476-167X>

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЖУРНАЛІСТИЦІ

У статті досліджено можливості та приклади використання технологій штучного інтелекту в роботі медіа. Насамперед визначено поняття штучний інтелект. Зазначено, що нові цифрові технології швидко впроваджуються в повсякденне та професійне життя людей. У журналістиці штучний інтелект виконує низку функцій, що приводить до оптимізації роботи медійників.

Досліджено, що незважаючи на ряд викликів та етичних ризиків, сучасні медіа використовують інструменти штучного інтелекту для автоматичного пошуку та опрацювання великих потоків даних, для генерації вербального, візуального, аудіального контенту, редагування та перекладу текстів тощо.

Зазначено, що в журналістиці даних штучний інтелект використовують для створення великих баз даних, реєстрів, що допомагають у журналістських розслідуваннях та розкритті корупційних схем ідентифікувати події, ситуації, учасників. Особливо такі інструменти застосовує кримінальна журналістика.

З'ясовано, що після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації проти України штучний інтелект почали широко застосовувати для виявлення російських маніпулятивних та дезінформаційних впливів в інформаційних пропагандистських матеріалах, для розвінчування російських фейків та дезінформації, для створення карт повітряних тривог, для виявлення та доведення російських воєнних злочинів тощо. У статті наведено конкретні успішні кейси використання штучного інтелекту в українських та закордонних медіа в цьому аспекті.

Зазначено, що перспективи подальших наших наукових досліджень полягають у вивченні етичних викликів та загроз, пов'язаних з використанням технологій штучного інтелекту в журналістиці та пошуків стратегій їхнього уникнення.

Ключові слова: штучний інтелект, технології штучного інтелекту, нові цифрові технології, медіа, журналістика, повномасштабна війна Російської Федерації проти України, журналістика даних.

Постановка проблеми. Питання використання штучного інтелекту в медіа, бізнесі, освіті хвилює сьогодні багатьох науковців. Дослідники аналізують переваги та ризики вкорінення автоматизованих систем у повсякденне життя, професійну діяльність та навчання. Незважаючи на те, що багато питань залишається досі не з'ясованими і немає єдиного наукового погляду щодо певних етичних дилем та викликів, технології штучного інтелекту стають частиною життя і роботи сучасної людини, зокрема медійної.

Сучасні технології штучного інтелекту можуть виконувати низку завдань, що полегшують роботу журналістам. Так, штучний здатен шукати, обро-

бляти та верифікувати інформацію з великих баз даних у мережі, адаптувати контент для різних платформ, автоматично коригувати та аналізувати текстовий, візуальний чи аудіальний матеріал [5, с. 131]. Наприклад, ці програми використовують такі медіагіганти, як «Reuters», «Associated Press», «Forbes», «Los Angeles Times», «Social Media Radar» та інші [5, с. 133]. Автоматичне оброблення великих масивів даних з різних джерел, включно з офіційними базами даних правоохоронних органів, судовими реєстрами, відкритими державними реєстрами тощо дозволяє журналістам швидко ідентифікувати важливі події, зв'язки, тенденції розвитку кримінальних

ситуацій тощо [3, с. 91]. Медіа використовують штучний інтелект не лише як інструмент швидкості й аналітики, а й як стратегічний елемент комунікації, здатний підсилити сенсаційність або маніпулятивний ефект [3, с. 94]. Технології штучного інтелекту можуть автоматично генерувати журналістські тексти, персоналізувати інформацію, що стає все більш популярною стратегією серед видавців новин, адже це може підвищити залученість на сайтах та зібрати дані про користувачів. Також події російсько-української війни демонструють, що технології штучного інтелекту можуть успішно виявляти та боротися з пропагандою та дезінформацією. Сучасні технологічні інновації і підвищення споживання аудіовізуального контенту привели до виникнення віртуальних помічників журналістів. Нині чисельні медіагрупи вже пропонують новинні додатки для віртуальних помічників, наприклад, «Гугл Асистент», «Алекса» чи «Сірі». Потенційно інтелектуальні асистенти, які є у більшості сучасних гаджетів, відкривають нові можливості наближення медіа до аудиторії [5, с. 133]. Штучний інтелект можна використовувати й для соціологічних досліджень та прогнозувань. Сучасні технології аналізу тональності (Sentiment Analysis) допомагають визначити емоційний фон публічних обговорень, що корисно для політичних аналітиків, маркетологів та дослідників суспільної думки. Компанії та публічні особи використовують штучний інтелект для моніторингу своєї репутації в медіа та соціальних мережах. Аналіз коментарів, відгуків та публікацій дозволяє вчасно реагувати на негативні ситуації та покращувати комунікаційну стратегію. Сучасні платформи, такі як Brandwatch і Meltwater, використовують штучний інтелект для аналізу відгуків і прогнозування можливих репутаційних ризиків [1, с. 142].

Актуальність теми пропонованого дослідження зумовлена швидкими темпами та інноваціями, яким сприяє розвиток цифрових технологій. Так, попри переваги використання технологій штучного інтелекту в медіа, існують виклики і навіть загрози, однак прозорість використання та відповідальність медійників дозволить уникнути потенційних ризиків та сприятиме оптимізації їхньої роботи. Початок повномасштабної війни Російської Федерації проти України загострює інформаційні виклики, з якими доводиться стикатися українському уряду, військовим та громадянам. Технології штучного інтелекту стали в нагоді медійникам, стратегічним комунікаціям України, адже дозволили значно спростити їхню роботу

в боротьбі з дезінформаційними та деструктивними впливами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні існує багато досліджень, присвячених розвитку та застосуванню штучного інтелекту в різних сферах діяльності. Зазначимо ті, на які спирається наш аналіз. Н. Зогуля, А. Трегуб, І. Телелим аналізують роль штучного інтелекту у розвитку соціальних комунікацій [1]. І. Літвінчук досліджує використання штучного інтелекту в кримінальній журналістиці, аналізуючи переваги та ризики [3]. Використання штучного інтелекту в академічному медіасередовищі вивчали А. Мисечко, А. Литвиненко, А. Гоян [4]. Використання штучного інтелекту для редагування текстів дослідила С. Харченко [7]. Я. Шекеряк-Кушка вивчає впровадження цифрових технологій у журналістику даних [9].

Постановка завдання. Метою пропонованого дослідження є аналіз прикладів використання технологій штучного інтелекту в роботі медійників. Для цього виконуємо завдання: 1. Визначити вже наявні інструменти, що допомагають оптимізувати роботу журналістів. 2. Проаналізувати кейси використання цих інструментів в умовах повномасштабної війни Російської Федерації проти України.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні багато медій використовують технології штучного інтелекту для різноманітних цілей. Якщо у 2024 році використання штучного інтелекту залишалось переважно експериментальним явищем, то вже у 2025 році спостерігаємо його системне впровадження, зокрема в процесі створення текстів, редагування, аналітики та перекладу [2]. Так, провідні агентства Reuters та Bloomberg використовують автоматичні системи для створення фінансових новин, медіагрупа 1+1 – для автоматизації новинного контенту, зокрема для генерації субтитрів, канал "UA: Перший" застосовує аналітику соціальних мереж для моніторингу актуальних тем та перевірки фактів, що допомагає боротися з дезінформацією [8, с. 309].

Часто штучний інтелект використовують у медіа для граматичної і стилістичної корекції тексту, автоматичної генерації контенту і штучної музики, покращеного пошуку зображень та відео, розпізнавання фейкових новин та дипфейків, модерації контенту тощо, застосовуючи різні сервіси, наприклад: ChatGPT, Google Bard, Copilot (для написання тексту); LanguageTool, OnlineCorrector, Grammarly, ChatGPT (для редагування та корекції); NeuralWriter, Word Count,

Smodin, Paraphraser, Spinner Chief (для перефразування); Odrey, Google Docs, Transcribe by Wreally, SpeechText.AI, SpeechTexter (для розшифрування аудіо); Runway, Pika, Google VideoPoet (для створення відео); Speechify, LANDR, Descript (для озвучення відео); Captions, VEED.IO, Vidyo.ai (для створення субтитрів); GPT-2 Output Detector, GPT Radar, Hive Moderation, AI Text Classifier (для перевірки на ШІ-технології) [7, с. 79]. С. Харченко, проаналізувавши застосування сервісів LanguageTool, OnlineCorrector, Quillbot, NeuralWriter, Smodin, Paraphraser.io для редагування та перефразовування українськомовних медіатекстів та текстів для дітей, дійшла висновку, що «аналізовані сервіси не враховують ані описаної комунікативної ситуації, ані семантики синтаксичних одиниць; їм не відомі первинні номінації перифраз. Саме в здатності розуміти контекст подій, аналізувати цей контекст, опрацювати повідомлення з погляду його сприйняття; трансформувати повідомлення із рівня автора на рівень реципієнта, приймати складні морально етичні рішення для отримання інформації (збереження конфіденційності, використання суперечливих матеріалів тощо) перевага людини над технологіями, які можуть аналізувати все тільки на основі алгоритмів» [7, с. 79].

К. Родигін, досліджуючи маніпуляції у фотозображеннях, зазначає, що онлайн-інструменти генеративного штучного інтелекту DALL-E, Midjourney, Stable Diffusion та ін. стали масово доступними і популярними серед користувачів Інтернету. Якість і фотореалістичність зображень, генерованих на текстовий запит, помітно покращилися, що ускладнює розрізнення між справжньою фотографією та штучним зображенням. Це робить штучний інтелект потужним потенційним інструментом створення фотофейків [6, с. 265]. Тобто паралельно з перевагами створення нових можливостей використання штучного інтелекту та полегшення роботи виникають все більше нові виклики і помилки.

Перспективним та аргументованим, на наш погляд, є використання технологій штучного інтелекту в журналістиці даних, що сприяє викриттю журналістами важливих кримінальних та корупційних схем. Одним з перших проєктів використання технологій штучного інтелекту в журналістиці даних є вебпроєкти, що дозволяють відстежувати власність українських чиновників та їхніх родин. Ці проєкти створила волонтерська ініціатива «Канцелярська сотня», заснована Д. Бігусом, який у співпраці з технічним спеціалістом Д. Качинським розробив цей інструмен-

тарій на основі штучноінтелектуальної функції оброблення природної мови (NLP). Серед ефективних проєктів «Канцелярської сотні» є інструмент «Гарна хата» – мапа елітної нерухоності, що показувала нерухоме майно держслужбовців [5, с. 133]. Іншим визначним проєктом цієї ініціативи став сайт declarations.com.ua – розшифровані та оцифровані мільйони pdf-деклараций українських політиків. Сайт допоміг журналістам отримати для аналізу всю доступну інформацію про матеріальну власність та нематеріальні активи політиків [5, с. 133]. Ще одним цікавим прикладом від «Канцелярської сотні» є бази даних «Посіпаки» та «Посіпаки 2. Мінімінйони». Перший з них розроблений у співпраці з командою агенції «Слідство Інфо». Він містив «офіційну інформацію, надану ВРУ на запити журналістів «Слідства Інфо» щодо помічників народних депутатів України 4–8 скликань». Сайт допомагав у розслідуваннях журналістів, які шукали зв'язки між підозрюваними в корупційних чи інших злочинних схемах державними службовцями. Схожий проєкт «Посіпаки 2. Мінімінйони» став паралельним. Ця база даних містила всю відкриту інформацію про помічників депутатів обласних рад та міських рад обласних центрів. Завдяки оцифруванню та викладу даних у зручному інтерфейсі, журналісти могли шукати зв'язки між політичними працівниками, використовуючи інтерактив. Обидві бази даних українська команда розробила за підтримки «Фонду розвитку ЗМІ Посольства США в Україні» [5, с. 134].

Окрім того, в журналістиці даних нові цифрові технології використовують для створення інтерактивних графіків та карт. Наприклад, для цього можна застосовувати інструменти а Tableau або Google Data Studio, інтегровані зі штучним інтелектом. Інструменти для очищення даних Google Tablets, Microsoft Exel, Open Refine також мають «підказки» та функції, які полегшують роботу журналістам. Також часто редакції вдаються до послуг компаній, що займаються розробленням чи аналітикою даних у своїх сферах. Наприклад, журналісти Bellingcat співпрацюють з компаніями, що спеціалізуються на обробці супутникових знімків і AI-аналітиці (Planet Labs, Maxar Technologies). Такі самі послуги використовує The New York Times. А от Reuters створив платформу Lynx Insight, яка застосовує машинне навчання для аналізу великих масивів даних і допомагає журналістам швидко ідентифікувати важливі теми та аномалії. Bloomberg розробив власну мовну модель штучного інтелекту BloombergGPT,

спеціально адаптовану для фінансової сфери, яка навчена на широкому спектрі фінансових даних, включно з фінансовими документами, новинами, пресрелізами, а також архівами Bloomberg і загальнодоступними джерелами та покращує завдання обробки природної мови (NLP) у фінансовій журналістиці, такі як аналіз настроїв, розпізнавання іменованих об'єктів, класифікація текстів [9, с. 308].

Після початку повномасштабної війни Російської Федерації проти України відбуваються значні трансформації в журналістиці даних. Це включає взаємодію держави з громадськістю через інструменти, такі як чатботи для повідомлень про повітряні тривоги, збір даних про вибухонебезпечні предмети чи пошкодження житла, а також офіційні бази даних, такі як списки укриттів або реєстри російських військових, відповідальних за воєнні злочини. Журналістські зусилля також зосереджуються на тому, як ідентифікувати озброєння, відстежувати переміщення військ та доводити воєнні злочини, використовуючи супутникові знімки, дані про масові поховання та викриття фейкових новин у соціальних мережах [9, с. 309]. Наприклад, міжнародна група незалежних журналістів Bellingcat використовує OSINT для документування шкоди, завданої цивільним в Україні та для спростування тверджень про фальсифікацію російських воєнних злочинів у Бучі та Краматорську, використовуючи онлайн-фотографії, відео, новинні звіти та супутникові знімки. The New York Times використовував супутникові знімки компанії Maxar Technologies для перевірки доказів російських злочинів у Бучі. Команда «Схеми» Радіо Свобода виявила четверту масову могилу в окупованому Маріуполі, використовуючи знімки Maxar [9, с. 309].

Після початку повномасштабної війни Російської Федерації проти України багато українських медій почали активно розвінчувати російські фейки та викривати ворожі пропагандистські нарративи. Для опрацювання великої кількості російських повідомлень не обійшлося без використання нових цифрових технологій. Одним з прикладів застосування штучного інтелекту для таких завдань став проєкт «Деца війни» від видання «Texty.org». Це автоматична система моніторингу російської дезінформації за допомогою машинного навчання. Отримувані дані відображають загальну тенденцію з певною похибкою. Ця система охоплює провідні російські пропагандистські видання. Інтелектуальну систему виявлення російської дезінформації українське медіа ство-

рило за підтримки «National Democratic Institute» [5, с. 134].

Діяльність стартапів Osavul та Mantis Analytics, створених відразу на початку великої війни, полягає у виявленні кампаній дезінформації за допомогою великих мовних моделей (LLM) та технологій обробки природної мови (NLP). Ці системи аналізують великі обсяги цифрового контенту та ідентифікують повторювані нарративи, що дозволяє виявляти інформаційні атаки ще на ранньому етапі [9, с. 309].

Ще одним важливим прикладом використання штучного інтелекту в журналістиці даних під час війни став блог ґрунтовної аналітики «DeepStateUA», який у 2022 році разом із Державною службою з надзвичайних ситуацій в Україні та командою військових програмістів «Griselda» розробили інтерактивну онлайн-мапу «DeepStateMap». Цифрова мапа дозволяє в режимі реального часу стежити за перебігом подій на будь-якій ділянці російсько-українського фронту. На мапі окуповані Росією території України та інших держав позначені червоним, звільнені – зеленим. Територію, яка наразі не контролюється та є полем бою, окреслено світло-сірим кольором. Інформація для мапи надходить від зведень Генштабу, військових, різних структур, матеріалів, отриманих за допомогою OSINT. Мапу побудовано на основі інтелектуальної системи «Griselda», що швидко та якісно обробляє великі потоки даних, зберігає та забезпечує їхнє передання [5, с. 134]. До опрацювання інформації залучені модулі автоматичного аналізу та нейронні мережі. В умовах війни цей високоякісний публічний інформаційний продукт є першокласним джерелом інформації як для широкої аудиторії, так і для журналістів [5, с. 134].

Висновки. Впровадження технологій штучного інтелекту стає предметом багатьох наукових досліджень та дискусій. Незважаючи на переваги та недоліки застосування нових цифрових технологій у журналістиці, це явище швидкими темпами вкорінюється в професійне та побутове життя людей. На сьогодні існує багато успішних кейсів використання штучного інтелекту в медіа, зокрема для генерації та редагування контенту, для створення великих баз даних, що допомагають у журналістських розслідуваннях, для розвінчування дезінформаційних нарративів російських пропагандистів, для фіксування та доведення російських воєнних злочинів тощо. Перспективи подальших досліджень полягають у виявленні викликів та ризиків, пов'язаних із застосуванням штучного інтелекту в журналістиці.

Список літератури:

1. Зозуля Н.Ю., Трегуб А.М., Телелим І.В. Роль штучного інтелекту у розвитку соціальних комунікацій: виклики та перспективи. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 36 (75). № 1. 2025. Частина 2. С. 141–145.
2. Кисельова О.Р., Тяпкіна Н.І. Інтеграція штучного інтелекту в медіапрактики. «*Young Scientist*». № 6 (137). 2025. URL: 6520-Текст статті-6377-1-10-20251130.pdf
3. Літвінчук І. С. Штучний інтелект у кримінальній журналістиці: швидкість, аналітика та ризики помилок. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Т. 36 (75). №5. 2025. С. 91–95.
4. Мисечко А.О., Литвиненко А.І., Гоян А.О. Штучний інтелект в академічному медіасередовищі. *Науково-практична конференція*. м. Чернігів, 25-26 липня 2025 р. С. 98–102.
5. Надточій О., Прудіус Д. Медійна практика використання технологій штучного інтелекту в Україні. *Integrated communications*. No 1 (17). 2024. С. 129–138.
6. Родигін К.М. Ілюстративні «фотографії», створені штучним інтелектом, як виклик для зображальної журналістики. *ДонНУ імені Василя Стуса, м. Вінниця, II Міжнародна науково-практична конференція «Прикладні аспекти сучасних міждисциплінарних досліджень»*. 2024. С. 265–267. URL: 14843-Текст статті-29521-1-10-20240104.pdf
7. Харченко С. Штучний інтелект і літературне редагування медіатекстів. *Міжнародний філологічний часопис*. Vol. 14. № 4. 2023. С. 76–88.
8. Чернікова К.В. Цифрова журналістика та штучний інтелект: етичні виклики та нові можливості. *Universum*. №15. 2024. С. 308–310.
9. Шекеряк-Кушка Я. В. Штучний інтелект у журналістиці даних: можливості, загрози та етичні дилеми. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 36 (75). № 4. 2025. Частина 2. С. 304–314.

Опока В. Y. PRACTICAL APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN JOURNALISM

The article examines the potential applications and examples of artificial intelligence technologies in the field of media. It begins by defining the concept of artificial intelligence and highlights the rapid integration of new digital technologies into both daily and professional life. In journalism, artificial intelligence serves a variety of functions that enhance the efficiency of media professionals.

The article reveals that, despite several challenges and ethical concerns, contemporary media organizations are increasingly using artificial intelligence tools to automate the search and processing of vast data streams, generate verbal, visual, and audio content, as well as to edit and paraphrase texts.

In the context of data journalism, artificial intelligence is employed to create extensive databases and registries that aid journalistic investigations and uncover corruption schemes, ultimately helping to identify key events, situations, and participants. Such tools are particularly valuable in the field of criminal journalism.

Moreover, it has been observed that following the onset of the russian federation's full-scale invasion of Ukraine, artificial intelligence has been extensively utilized to detect russian manipulation and misinformation in propaganda materials. This includes debunking false narratives, creating air raid alert maps, and identifying and documenting russian war crimes. The article highlights specific successful instances of artificial intelligence usage in both Ukrainian and international media in this context.

Finally, it notes that the direction of future research will focus on exploring the ethical challenges and risks associated with the integration of artificial intelligence technologies in journalism and seeking strategies to mitigate these issues.

Keywords: *artificial intelligence, artificial intelligence technologies, new digital technologies, media, journalism, full-scale war of the russian federation against Ukraine, data journalism, crime journalism.*

Дата першого надходження статті до видання: 18.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 14.05.2026